

Judikát Van Gend en Loos

V tomto případě šlo o výklad čl. 12 (nyní 25) SES, který stanovil: „*členské státy se mezi sebou vyhnou zavádění nových dovozních nebo vývozních cel nebo dávek s rovnocenným účinkem či zvyšování těch, která uplatňují ve svých vzájemných obchodních vztazích*“. Jednalo se o zvláštní ustanovení, regulující cla mezi členskými státy po dobu tzv. přechodného období. Obsahem tohoto ustanovení byl jednoznačný zákaz zavádění nových cel a zvyšování těch stávajících adresovaný členskými státy.

V daném případě došlo na základě přeřazení formaldehydu z jedné tarifní skupiny do jiné k faktickému zvýšení cla, jemuž dovoz této látky podléhal. Otázkou je, jestli se může v takovém případě dotčený jednotlivec (zde společnost Van Gend en Loos), dovolávat svých individuálních práv vůči státu, který citované ustanovení Smlouvy nerespektoval. ESD v tomto případě konstatoval, že:

- členské státy přiznaly komunitárním právu jeho odvolatelnost před národními soudy členských států příslušníky těchto států;
- Společenství si vytváří zcela nový právní řád mezinárodního práva (pozor, srovnej rozhodnutí COSTA vs. ENEL!), v jehož prospěch členské státy omezily ve vymezených oblastech svá svrchovaná práva, jehož subjektem jsou jak členské státy, tak i jednotlivci.

Článek 12 (25) pak ukládá státům jasný, bezpodmínečný zákaz zvyšovat či zavádět nová cla. Tento zákaz není vázán na žádný vnitrostátní prováděcí akt. Dané ustanovení tedy obsahuje pravidlo chování, které je:

- zřejmé, jasné
- platné
- nepodmíněné
- a není nutné, aby bylo konkretizováno národním právním řádem

Jako takové splňuje veškeré podmínky pro to, aby bylo bezprostředně použitelné (jeho faktická vlastnost) a mohlo mít přímý účinek (právní vlastnost či následek). Přestože tedy toto ustanovení není adresováno přímo jednotlivci (Van Gend en Loos), může se tato společnost citovaného ustanovení dovolat, jelikož veškeré shora uvedené podmínky jsou splněny. ESD tak na základě teleologického výkladu definoval zásady přímého účinku a přednosti práva ES, to vše za účelem maximální aplikovatelnosti komunitárního práva v praxi.

Judikát Simmenthal 2

Tento případ dále rozvádí myšlenky nastíněné v rozhodnutí Van Gend en Loos, které byly dále konkretizovány rozhodnutím COSTA vs. ENEL. Tato rozhodnutí totiž nedala návod jak postupovat v situaci, kdy dojde k rozporu a neslučitelnosti mezi předpisem práva komunitárního s pozdějším předpisem vnitrostátním. ESD v tomto sporu judikoval, že bezprostředně použitelná ustanovení komunitárního práva jsou přímým pramenem práva pro všechny osoby, kterých se týkají. Jako takové musí být aplikovány i chráněny, a to kterýmkoliv soudem členského státu. V případě, že na stejnou otázku dopadá jako vnitrostátní, tak i komunitární právní úprava si tak neklademe otázku, který z těchto pramenů má vyšší právní sílu. Bylo by to ostatně nelogické, oba systémy jsou samostatné. Pouze v takovém případě aplikujeme komunitární normu. Vnitrostátní předpis přitom zůstává i nadále platným a je na členském státě, aby jej uvedl do souladu s komunitárním právem. Přednost komunitárního práva není absolutní, pouze aplikační. Aplikace komunitární normy přitom musí být provedena národním soudem i bez návrhu – *ex offio*.

Judikát Ratti

V daném případě pan Ratti nerespektoval vnitrostátní předpisy a choval se v souladu se směrnicemi ES. U jedné z těchto směrnic implementační lhůta uplynula a Itálie byla v prodlení s jejím provedením, u druhé směrnice nikoliv. Pan Ratti se v řízení před národním soudem hájil tím, že nemůže být trestně odpovědný, nedopustil se totiž protiprávního jednání, neboť jednal v souladu s komunitárním právem, jež je aplikačně nadřazeno právu vnitrostátnímu.

V čl. 249 SES je členskému státu uložena povinnost dosáhnout výsledku zamýšleného směrnicí. Účinnost komunitárního práva by byla oslabena, pokud by jednotlivci neměli možnost se před národními soudy směrnic resp. jejich ustanovení dovolávat. Z tohoto důvodu se členské státy nemohou bránit vůči jednotlivci tím, že neprovedly směrnici řádně a včas. Rovněž ustanovení směrnice tak, stejně jako některá ustanovení primárního práva, mohou být bezprostředně použitelná. Musí být splněny jednak požadavky uvedené v případě Van Gend en Loos, tj. norma obsažená ve směrnici musí být:

- zřejmá, jasná
- platná
- nepodmíněná
- a není nutné, aby byla konkretizována národním právním řádem
- plus navíc musí marně uplynout implementační lhůta k provedení této směrnice.

V takovém případě může konkrétní ustanovení směrnice mít přímý účinek. Tedy, jednotlivec se může proti státu dovolávat svých subjektivních práv, která by mu příslušela za předpokladu, že by stát směrnici provedl řádně a včas. Hovoříme též o přímém účinku vertikálním vzestupným. V případě první směrnice tedy byla obhajoba pana Rattio úspěšná. Itálie však nebyla v prodlení s provedením směrnice druhé, pan Ratti byl tedy příliš horlivý. Itálie v dané době (obecně vzato) mohla stále plně uplatňovat svou vnitrostátní úpravu, včetně sankcí za její nedodržení.

Judikát Paola Dori

Tento případ je rovněž zajímavou ukázkou bezprostřední použitelnosti směrnice a jejího přímého účinku. Slečna Dori uzavřela smlouvu mimo obchodní prostory podnikatele. Tyto smlouvy jsou regulovány směrnicí o ochraně spotřebitele, která v zájmu ochrany spotřebitele tomuto ponechává možnost odstoupit od smlouvy ve lhůtě sedmi dnů. Tato směrnice však nebyla Itálií řádně a včas implementována do vnitrostátního práva. Italský občanský zákoník odstoupení od smlouvy neumožňoval. Otázkou tedy je, zda se slečna Dori může dovolat směrnice u italského národního soudu vůči dané jazykové společnosti, resp. osobě, na kterou byla pohledávka postoupena. Směrnice je si přímo (bezprostředně) použitelná – podmínky tak, jak jsou uvedeny výše, jsou splněny. Avšak, v daném případě se směrnice dovolává jednotlivec vůči jinému jednotlivci. Směrnicí tedy v tomto konkrétním případě nemůže být přiznán přímý účinek. Z článku 249 SES vyplývá, že povinnost lze jednotlivci uložit pouze nařízením. Z uvedeného vyplývá, že ESD nepřiznal směrnicím horizontální přímý účinek. Stejně tak nelze v konkrétním případě uvažovat ani o nepřímém účinku. Slečně Dori tak zbývá jediná možnost, a to uplatnit nárok na náhradu škody, která jí byla způsobena státem neprovedením směrnice řádně a včas.

Judikát Brasserie du Pecheur a Factortame III

V obou případech se jednotlivci domáhali po členských státech náhrady škody, která jim vznikla tím, že tyto státy způsobily porušením bezprostředně použitelných ustanovení práva ES. ESD v tomto rozhodnutí potvrdil zásadu, že členské státy jsou takto způsobenou škodu povinny nahrazovat. Bezprostřední použitelnost a přednostní

aplikace ustanovení práva ES samy o sobě nejsou dostatečnou zárukou prosazování komunitárního práva v praxi. Stejně tak tyto zásady nejsou schopny zajistit jednotlivcům náhradu škody, kterou utrpěli v důsledku toho, že členský stát porušil komunitární právo. Členské státy jsou přitom povinny takto způsobenou škodu nahradit i tehdy, pokud byla způsobena zákonodárcem. Zavinění je v takovém případě irelevantní, podstatné je, že škoda vznikla v důsledku závažného porušení komunitárního práva. Závažnost porušení pak může být např. tím, že členský stát nerespektoval předchozí rozhodnutí ESD v této věci, či ustálenou judikaturu ESD. Rozhodnutím ESD, kde se konstatuje, že členský stát porušil komunitární právo, ale nemůže být náhrada škody členským státem podmiňována!

Náhrada škody vychází ze zásad, na nichž je komunitární právo postaveno, které vychází ze společných zásad všech právních řádů členských států. Samotná škody je pak, při respektování shora uvedeného, nahrazována podle vnitrostátních pravidel o odpovědnosti. Jednotná komunitární úprava totiž dosud chybí. Podmínky nahrazování však nesmí být přísnější, než v obdobných vnitrostátních případech. Stejně tak státy nesmí jakýmkoliv způsobem náhradu škody omezovat tak, že by pro jednotlivce bylo obtížné, případně dokonce nemožné, ji získat.